

ВІДОМІ УКРАЇНСЬКІ НІМЦІ ЗАКОРДОНОМ BERÜHMTE UKRAINEDEUTSCHE IM AUSLAND

1.

Б. Унру (сидить зліва) на зустрічі з представниками Мennonітського центрального Комітету (США). Берлін. 1922. Centre for Mennonite Brethren Studies, Winnipeg

B. Unruh (links sitzend) während der Beratung mit Vertretern des Mennonite Central Committee (USA). Berlin. 1922. Centre for Mennonite Brethren Studies, Winnipeg

Нариси про дослідження Г. Вальтера. 6-е видання. 1999
Beiträge über die Forschungsreisen von H. Walter. 6. Auflage. 1999

Територія і населення України у ХХ ст. неодноразово знаходилися у центрі подій. Дві світові і громадянська війни (1917–1920), голод на початку 1920-х рр. і Голодомор (1932–1933), колективізація 1929 р., депортації 1930-х і 1940-х рр. стали причинами, через які і німці залишали свої рідні місця. Їх доля у ближньому і дальньому зарубіжжі складалася по-різному.

У результаті громадянської війни залишили свої маєтки представники сім'ї Фальц-Фейн. **Барон Едуард Фальц-Фейн** (1912–2018) – меценат, який повертав до СРСР придбані на аукціонах твори мистецтва. **Отто Ейхельман** (1854–1943), професор Київського університету (з 1882 р.), автор проєктів Уставу МЗС і Конституції Української Народної Республіки. З 1922 р. в еміграції у Чехословаччині, професор Українського вільного університету у Празі. **Генріх Вальтер** (1898, Одеса – 1989, Штутгарт), геоботанік і еко-фізіолог. Навчався в університетах Одеси і Тарту, потім у Німеччині (1919). Проводив наукові дослідження у США (1929–1930), Східній і Південно-Західній Африці (1933–1934, 1937–1938). Член Германської академії природодослідників Леопольдина (1962).

Організатор Молочанського меннонітського союзу, Союзу громадян голландського походження й еміграції «непридатних для соціалістичного будівництва збіднілих меннонітів» **Беньямін Янц** (1877, Контеніусфельд, Таврійська губ. – 1964) у 1926 р. емігрував до Канади, де продовжував роботу з прийому і облаштування своїх єдиновірців. Довіреною особою меннонітів у Німеччині став **Беньямін Унру** (1881, Крим – 1959, Мангайм, ФРН), що виїхав із Радянської Росії у 1920 р. Опікувався меннонітами-емігрантами протягом півстоліття.

Інженер **Анатолій Крігер** (1910–1984) – уродженець Краматорська, навчався у Харківському технологічному інституті. Головний конструктор Горьківського автозаводу (1937–1946) і заводу ім. Лихачова (ЗІЛ, 1954–1982). Брав участь у зміні конструкції танка Т-60, створенні легких танків Т-70, Т-80. Розробник бл. 30 оригінальних моделей автотехніки (ГАЗ-М-1 «Емка», ГАЗ-М-20 «Победа», ЗІЛ-164, ЗІЛ-130, КамАЗ тощо). Лауреат Сталінських (1943, 1947) і Державних (1967, 1972) премій.

Ернст Боос (1931–2017) народився у Криму, з 1941 р. на спецпоселенні у Казахстані. Фізик-ядерник, член Академії наук Казахстану (2000), впровадив інтернет у закладах Академії наук і ВНЗ Алмати. **Рудольф Плюкфельдер** народився 1927 р. у с. Ней-Орлівка (Донецька обл.) У 1941 р. депортований із родиною до Кузбасу. Чемпіон олімпійських ігор (1964), неодноразовий чемпіон світу і Європи з важкої атлетики. Переселився до Німеччини (1991). Уродженець Херсону **Леонід [фон] Брюммер** (1889–1971) закінчив Київське художнє училище, відвідував Академію мистецтв у Петрограді. Член Союзу художників СРСР (1937). Працював у Києві, Ялті, Нальчику, звідки 1941 р. депортований до Казахстану. Його творчий доробок – понад 1 000 робіт, що зберігаються у Таразі.

5.

А. Геттерле (справа) у ролі студента Бочарова. Сцена зі спектаклю «Неспокійна старість» (Л. Рахманов) у театрі м. Галле (Саксонія-Ангальт, ГДР). [1955]. А. Писарек
А. Hetterle (rechts) in der Rolle des Studenten Botscharow. Szene aus der Aufführung „Stürmischer Lebensabend“ (L. Rachmanow) im Theater der Stadt Halle (Sachsen-Anhalt, DDR). [1955]. A. Pisarek

Андрій Браун народився 1937 р. у Рундєвізе (Чернігівська обл.). Пережив адміністративне переселення до Німеччини (1944), репатріацію до Казахстану. Був першим і єдиним в історії німцем, який став першим секретарем обкому КПРС (Ціліноград, 1986–1991). Депутат Верховної Ради Казахстану (1980–1984, 1990–1992), Верховної Ради СРСР (1987–1989), Народний депутат СРСР (1989–1991). У Республіці Казахстан: аким області, пізніше радник Президента Казахстану. Після виходу на пенсію переселився до Німеччини (1998). **Альберт Геттерле** (1918–2006). Родом із Петерстала, свій творчий шлях розпочав у Німецькому театрі в Одесі (1935–1939). У 1944 р. був переселений до Вартегау. У 1945–1955 рр. актор і режисер у різних містах Німеччини, з 1968 р. інтендант театру ім. М. Горького у Берліні (ГДР). Двічі удостоєний Національної премії ГДР з мистецтва і літератури.

Це далеко не повний перелік український німців, що отримали міжнародне визнання, які вимушено проживали за межами України.

Квіти. Л. Брюммер. 1947. Через дефіцит полотна художник часто малював на картоні і фанері маленьких розмірів.
Blumen. L. Brümmer. 1947. In Ermangelung von Leinwand benutzte der Mahler oft kleinformatige Pappe und Furnierholz.

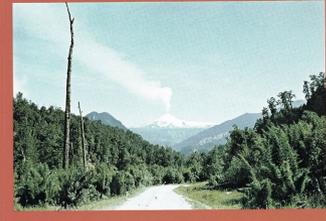
3

Heinrich Walter
Bekenntnisse
eines Ökologen

Erlebtes in 8 Jahrzehnten und auf Forschungsreisen in allen Erdteilen mit Schlußfolgerungen

Gustav Fischer Verlag
Stuttgart · New York

6. Auflage

Durch den Bürgerkrieg bedingt verließen die Falz-Feins ihre Besitzungen. **Baron Eduard von Falz-Fein** (1912–2018) wurde ein Mäzen, der auf Auktionen ersteigerte Kunstwerke in die UdSSR zurückgab. **Otto Eichelmann** (1854–1943), Professor der Kiewer Universität (ab 1882), hat die Projekte der Satzung des Außenministeriums und der Verfassung der Ukrainischen Volksrepublik ausgearbeitet. Ab 1922 befand er sich in der Emigration in der Tschechoslowakei, war Professor der Ukrainischen freien Universität in Prag. **Heinrich Walter** (1898, Odessa – 1989, Stuttgart), Geobotaniker und Ökophysiologe, studierte an den Universitäten Odessa, Tartu und danach in Deutschland (1919). Er führte wissenschaftliche Untersuchungen in den USA (1929–1930), in Ost- und Südwest-Afrika (1933–1934, 1937–1938) durch und wurde 1962 Mitglied der Deutschen Akademie der Naturforscher Leopoldina.

Der Organisator des Molotschnaer Mennoniten-Verbandes, des Verbandes der Bürger holländischer Herkunft und der Emigration der „für den sozialistischen Aufbau nicht tauglichen verarmten Mennoniten“ **Benjamin Janz** (1877, Konteniusfeld, Gouv. Taurien – 1964) emigrierte 1926 nach Kanada, wo er weiterhin mit der Aufnahme und Betreuung seiner Glaubensgenossen befasst war. Zum Vertrauensmann der Mennoniten wurde in Deutschland **Benjamin Unruh** (1881, Krim – 1959, Mannheim, Deutschland), der Sowjetrußland 1920 verlassen hat. Er betreute mennonitische Migranten ein halbes Jahrhundert lang.

4

4.

E. Boos, доктор фізико-математичних наук, академік НАН Казахстану, дослідник фізики високих енергій, президент Наукового об'єднання німців Казахстану. Караганда, 2008

E. Boos, Dr. habil. math.-phys. Wiss., Mitglied der Nationalen AdW Kasachstans, Erforscher der Hochenergiephysik, Präsident der Wissenschaftlichen Vereinigung der Deutschen Kasachstans. Karaganda, 2008

Der Ingenieur **Anatolij Krieger** (1910–1984), geboren in Kramatorsk, studierte am Technologie-Institut in Charkow. Chefkonstrukteur des Autowerks in Gor'kij (1937–1946) und des Lichatschow-Autowerks (SIL, 1954–1982). Er war an der Konstruktionsänderung des Panzers T-60, der Entwicklung der leichten Panzer T-70, T-80 beteiligt, konstruierte ca. 30 originelle Automodelle (GAS-M-1 „Emka“, GAS-M-20 „Pobeda“, SIL-164, SIL-130, KamAS u.a.). Preisträger des Stalin-Preises (1943, 1947) und des Staatspreises (1967, 1972).

Ernst Boos (1931–2017), geboren auf der Krim, ab 1941 in Sondersiedlung in Kasachstan. Atomphysiker, Mitglied der Akademie der Wissenschaften Kasachstans (2000), führte das Internet in Einrichtungen der Akademie der Wissenschaften Kasachstans und in Hochschulen in Almaty ein. **Rudolf Pflugfelder** wurde 1927 in Neu-Orlowka (Geb. Donezk) geboren. 1941 wurde er mit seiner Familie nach Kusbass deportiert. Olympiasieger (1964), mehrfacher Welt- und Europameister im Gewichtheben. Siedelte 1991 nach Deutschland über. Der in Cherson geborene **Leonid [von] Brümmer** (1889–1971) absolvierte die Kiewer Kunstfachschnule, besuchte die Kunstakademie in Petrograd. Mitglied der Künstlerunion der UdSSR (1937). War in Kiew, Jalta und Naltschik tätig, von wo er 1941 nach Kasachstan deportiert wurde. Sein Künstlernachlas umfasst mehr als 1 000 Werke, die in Taras aufbewahrt werden.

Andrej Braun kam 1937 in Rundewiese (Geb. Tschernigow) zur Welt. Erlebte die administrative Umsiedlung nach Deutschland (1944), die „Repatriierung“ nach Kasachstan. Er war als erster und einziger Deutscher Erster Sekretär des Gebietskomitees der KPdSU (Zelinograd, 1986–1991). Abgeordneter des Obersten Sowjets Kasachstans (1980–1984, 1990–1992), des Obersten Sowjets der UdSSR (1987–1989), Volksabgeordneter der UdSSR (1989–1991). In der Republik Kasachstan war er Gebiets-Akim, später Berater des Präsidenten Kasachstans. Nach Erreichen des Rentenalters siedelte er nach Deutschland um (1998). **Albert Hetterle** (1918–2006), in Peterstal geboren, begann seine Künstlerlaufbahn am Deutschen Theater in Odessa (1935–1939). 1944 wurde er in den Warthegau umgesiedelt. 1945–1955 trat er als Schauspieler und Spielleiter in verschiedenen Städten Deutschlands auf. Ab 1968 war er Intendant des Maxim-Gorki-Theaters in Berlin (DDR). Er wurde zweimal mit dem Nationalpreis der DDR für Kunst und Literatur ausgezeichnet.

Das ist eine bei weitem nicht vollständige Aufzählung von international bekannten Ukraine-deutschen, die notgedrungen außerhalb der Ukraine lebten.

7.

Штангіст Р. Плюкфельдер. 1950-і рр.
Gewichtheber R. Pflugfelder. 1950er Jahre

7

6.

